„ჩვენი სამშობლოს, ჩვენი ხალხის სიცო-
ცხლის, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლო-
სათვის გამარჯვებული ბრძოლის [illegible]
საბჭოთა მეომრებს აღაფრთოვანებს
ახლაც და მომავალშიც ვაჟკაცური
სახეები ჩვენი დიდი წინაპრებისა".

„პრავდა". 20.VII.

საქ. მთავლიტი ნებადართულია ~~[illegible]~~
Главлит ГССР ~~Печатать~~ разрешается
13/XI 19.. წ. მთავ. რწმუნებული
Упол. Главлита

x x

რა ქართველი ხარ და რა ჭაბუკი,
თუ მამულის თავი არ ანაცვალე—
ეს აწვალებდა ლევან დადიანს,
მეც ქართველი ვარ და ეს მაწვალებს.

რომ ვდგევარ ახლა ცხოვრების კართან
შენ მეკითხები, ტოლა, ნათელა,
ამ უხეირო ლექსების გარდა
რას გავუკეთებ მე საქართველოს.

რომ ვდგავარ ახლა ცხოვრების კართან
თქვენ მეუბნებით, ძმებო, მეგობრებო,
ამ უხეირო ლექსების გარდა
დაგრჩება საფიქრო და საოცნებო.

რა ქართველი ხარ და რა ჭაბუკი,
თუ მამულის თავი არ ანაცვალე—
ეს აწვალებდა ლევან დადიანს,
მეც ქართველი ვარ და ეს მაწვალებს.

საქართველო იყო მათი საოცნებო სახელი

~~ლადო ასათიანი~~

ძველად, თურმე, როცა მტრების უთვალავი ჯარები
მოდიოდნენ, რომ გაეღოთ საქართველოს კარები,
მამაკაცებს გვერდით ჰყავდათ, ~~როგორც რკინის~~ ფარები, ვით ფოლადის
და მტრებს მათთან ერთად სცემდნენ საქართველოს ქალები.
ისე მტკიცე იყვნენ თურმე, ვით მეტეხის კედელი,
გმირი თამარ ვაშლოვნელი და მაია წყნეთელი.
მათი ხმალი ცეცხლს აფრქვევდა, მტერი თრთოდა ვერანი.
საქართველოს ცისფერს გავდა ფერი მათი მერანის.
სადაც უნდა ყოფილიყვნენ მარად დაუზრახველნი —
საქართველო იყო მათი საყვარელი სახელი.
ბრძოლის ველზე მიდიოდნენ რაინდული ოცნებით,
მიდიოდნენ და მიჰქონდათ ჩალისფერი დროშები,
ბევრჯერ სისხლით შეღებილან მათი ავგაროზები.
სადაც უნდა ყოფილიყვნენ, თუნდ სამარის კარამდის,
~~ტკბილ ქვეყნის~~ მიწა იყო, თუ მინდორი მარადის,
საქართველო იყო მათი საყვარელი მარადის.
სადაც უნდა ალემართათ სატევარი და გორდა,
ვაჟკაცურად მიიწევდნენ, ვაჟკაცურად გაჰქონდათ,
სპარსეთში თუ დაღესტანში, კრწანისთან თუ შამქორთან.
საქართველოს ერთი მუჭა ცხელი მიწა თან ჰქონდათ.
სიკვდილის წინ რუსთაველის შაირების ძახილით
მიწას გულში ჩაიკრავდა ქართლელი თუ კახელი. —
საქართველო იყო მათი საოცნებო სახელი.
შვილებს ომში აგზავნიდნენ წარბშეკრული დედები,
აგზავნიდნენ, აბარებდნენ დედურ დაიმედებით:
თუ ისარი ზურგში მოგხვდეთ, არ დაიჭრათ მკერდები,
ხელმეორედ ნუ გენახოთ საქართველოს ქედები!
ისე მტკიცე იყვნენ თურმე, ვით მეტეხის კედელი —
გმირი თინა წავკისელი და მაია წყნეთელი.
მათი ხმალი ცეცხლს აფრქვევდა, მტერი თრთოდა ვერანი,
საქართველოს ცისფერს ჰგავდა ფერი მათი მერანის.
მამულისთვის დაიღუპნენ ვაჟკაცობის მსახველნი,
საქართველო იყო მათი უწმინდესი სახელი.

საქართველოში...

საქართველოში იბადებოდნენ
და შემდეგ მუდამ სწუხდნენ ამაზე–
ეს... წუთით მაინც დაბრუნდებოდეს
ჩვენი ბავშვობა და სილამაზე.

თავს არ მოიკლავს ქართველი, არა,
ის შეიძლება ბრძოლაში მოკვდეს —
ერთი ფიქრით, რომ სიცოცხლე მარად
შეგრძნობდეს ქვეყანა და განმტკიცდეს.

საქართველოში როცა კვდებოდნენ
ყველანი ყველა სწუხდნენ ამაზე,
ეს. წუთით მაინც დაბრუნდებოდეს
ჩვენი ბავშვობა და სილამაზე.

ჩვენ ვაჟკაცობა ძველთაგან მოგვდგამს
ყველამ გაიგოს, ყველამ იცოდეს!
ჩვენ შეიძლება ბრძოლაში მოვკვდეთ,
მაგრამ არც მაშინ ვტოვებთ სიცოცხლეს.

რადგან სიცოცხლე არს ნავარდობს,
სიკვდილის ყველა კარი დახშეთ
და იმ მერმინდელ დროს გაუმარჯოს,
როცა ჩვენ გვჯეროდა ამ ქვეყანაზე

ციხის სიზმარი

როცა მთვარე შესწყვეტს კაშკაშს
და ბნელი შემოიხვევს,
ისე, როგორც დაღლილ ვაჟკაცს
მძიმედ სძინავს ციხეს.
სძინავს ციხეს ნაცამტერი
ხმაც და ჯირითობის სმენას,
სძინავს ციხეს და თამარის
საოცნებო სენაკს.
სძინავს, ფიქრობს ალამაზებზე
და სიზმარში ხედავს,
რომ მის ქუმელ გალავანზე
არწივები სხედან.
რომ კვლავ ისმენს ძველთა, ვაჟთა
ნიავ-ქარის ნანას,
რომ მის ქუმელ საძირკველთან
ქართველები დგანან.
რომ დიდოსცენ, როცა ბნელმა
მუქი შუქი მთვარის
გალავანზე გადმოდგება
საქართველოს თვალი.
ისურვება ჯიხურებად
დარიხშმოშლილი სივრცე,
დედოფალი იყურება
არწივნების მხრისკენ.
სძინავს ციხეს, ჯანიანი
თვლის და სიზმარს ხედავს:
ეს ქართველთა ჯარი არის,
თუ ტყუილი ხედავ.

ეს ნისლით ჩვენებური—
მზესავით რომ მოსჩანს,
ამ ქართველთა ძველებური
ჩალისფერი დროშა.
ვინც ეს მოაქცა ეს ალმები,
ვის უყვარან ჩაჩქანს,
ეს თამარი ესალმება
საქართველოს ლომებს.
იხურება ჯიხურებად
დარჩიმბოლოური სოფლები,
ეს თამარი იყურება
სიკანიჯის მხრისკენ.
სამარეს ციხეს, მაგრამ ტიტით
მზე რომ ინთებს კაშკაშს,
ელვიქება, როგორც ძირით
დასვენებული ვაჟკაცს.
ელვიქება, როგორც სისხლით
გაჟღენთილი მხედარს,
ელვიძება, მაგრამ ძილში
ნახული ვერ ხედავს
ვერარ ხედავს, გაავლება
აშლის ხავსის ქალაანს
და გრუხუნებს ნაპრალი
გაზაფხულის ქუხილ.
მეორეს ისევ ალამაზებს
სიზმრით თავის სვე-ბედს
და ხავსიან გალავანზე
აჩრდილები სივრცეშენ.

— · —

~~ლადო ასათიანი~~

პირველი მჭედლები

იბერიელთა სოფელი.... მაღალ-მაღალი ცხენები...
ხალიბის ფოლადს აღნობენ მამაცი ხალიბელები.
პირველყოფილი სამჭედლო – გრდემლი და ურო ძლიერი,
ქართულ იარაღს აწრთობენ მამაცი იბერიელნი.
კვერითხურთი ვეება, რვალის და რკინის მჭედელი
და საბერველი ვეშაპის ყბასავით გაუხედნელი.
უგანიერესი ფილტვები, ჰაერი დაჟანგებული.
ბაასი: ჭექა-ქუხილი და ერი აჯანყებული.
ქურაში ცეცხლის ენები – წითელი აბრეშუმები,
კედლებზე ახალთ-ახალი ხუთმეწყრთიანი შუბები.
უზარმაზარი ფანჯრები გაჭრილი თაღებამდისა,
დასახარჯავი ხანჯლები და შურანგები ნაბდისა.
იბერიელთა სოფელი... მაღალ-მაღალი ცხენები...
ხალიბის ფოლადს აღნობენ მამაცი ხალიბელები.
პირველყოფილი სამჭედლო– გრდემლი და ურო ძლიერი,
ქართულ იარაღს აწრთობენ მამაცი იბერიელნი.

~~1941 წ. ივლისი~~

ქართველი ოქრომჭედლების სიმღერა.
(სამუშაო-საგალობელი)

ჩვენ ოქროს ვჭედთ ერთ ხელში დაშნით,
სიცოცხლეც ჩვენი მიწისთვის გვეწირება,
ნეტავ ჟამს, როცა მტერთ მიწაში
იელვებს ოქრო, ვით სიყმაწვილე.
ნეტავ ჟამს, როცა მზეწყინვალე ზღვით
მძლავრ ქარნი გვიანათებსა
და ცისკრისფერის ციური ცეცხლი
თავს დაგვეფრქვევა ათინათებად,
საუკუნეთის და ზღვათა მკერდზე
ჩვენ ოქროს ვჭედთ.

ჩვენ მხოლოდ იგი გვამაღლებს მხნეობას,
როცა ვიხილავთ მზიურ ღიმილებს,
შეყვარებულებს ფრთიან ხომალდს
სიხარულისკენ რომ ვუყურებდით.
და გვეშინება, როცა შემთხვევით
ზღვას შევეხებით ერთხელ ქარისას,
ჩვენ ზღვა იგი, სინათლის მარადქცევა
ცეცხლს დაგვწვავს, ლითონი გვაძლევს.
საუკუნეთის და ზღვათა მკერდზე
ჩვენ ოქროს ვჭედთ.

ჩვენი ცხოვრების უმთავრეს გზაზე
ჩვენ მხოლოდ მისი შუქი გვიშუქებს.
ჩვენ ვმალავთ ოქროს, ვიწრუებთ ძალზე
და ამხნარიდ ვიტყუებთ თავებს.
ასე ხომ არა, ეს ამბავია
მოითხოვს თავისით დიასახლისებს.
ჩვენ ოქრო გვიყვარს, მაგრამ მეტად
გვიყვარს ზვიადი თავისუფლება.
საუკუნეების და სიკვდილის ქედზე
ჩვენ ოქროს ვეძებთ.

ჩვენ მიწიერნი გვიყვარს დიასახლისი
სამყაროს მზის სხივი ათამაშეთ,
დიდი და დიდი უცხოდ დიაყვირდებოდნენ
ხევიდან-ხევში გადაკვეთილები.
ვიწრუებთ ენატრევს, ცხოვრობს ყოფას,
თუ ოქრო სადღა სხვის ხელში გაჩნდა
მოჩვენილი ვარდი კლდეებზე ხარობს
და უცხოს ყელში გვიყრდა დაშნა.
საუკუნეების და სიკვდილის ქედზე
ჩვენ ოქროს ვეძებთ.

ჩვენ ნაშიერებში მჭიდრო ყორღანში
ცისფროოვან თვალებს ჭვირთობს ლერსონი,
მზეს როდ ვუყურებთ ოქროს ლოდებში
იმალებიან ლივლივონ-ლივლივონი.
ჩვენ ვთხრით და ვცხრილავთ და იგი ცხადდებოდა,
რომ მიწამ შიგნით რა დაგვიმალოს.
ჩვენთვის ვეძიებთ ძარღვის ნაკვალს,
დიდ მადლობას კი ვუძღვნით ოქროს.
საყვარლის და საყვარელ მხარზე
ჩვენ ოქროს ვეძებთ.

ჩვენ ამაყი დროის ვართ მეომარნი
ომში ბრძოლით ბრძოლის ვწრთობილვართ.
ჩვენი სამშობლოს სანუკვარნი
აღვსილნი და სამრეკლონი,
სადაც შენს ოქროს დაბლიან მიწაზე-
მშობლიურ ბაღებში მზიური,
სადაც ჩვენ ვიზრდით და ვუვლით-
ქართველი ოქროსმაძიებელნი.
საყვარლის და საყვარელ მხარზე
ჩვენ ოქროს ვეძებთ.

~~ლადო ასათიანი~~

ასპინძა

~~სამამულო ომის ფრონტებზე პირისისხლიანი ფა-~~
~~შიზმის წინააღმდეგ უშიშრად მებრძოლ ქართველ~~
~~ვაჟკაცებს მამაცი და მოხერხებული წინაპრების მო-~~
~~საგონებლად ვუძღვნი ამ ლექსს.~~

1.

ყური დაუგდეთ, ასპინძის ადგილის დედა ჩურჩულობს,
თუ როგორ გავუმასპინძლდით, როგორ გავრეკეთ ურჯულო.
გადაიარა წინა დღის ბრძოლების პაპანაქებამ,
ხმალს დასვენება უნდოდა, მხედრობას დაბანაკება.
გადალეწილან შუბები... დროშები ჩამოძენძილან...
ნაომარ ქართველ მხედრობას ტრიალ მინდორში ეძინა.
მთვარემ მძინარე სახეებს ბნელი ბურუსი გადახსნა,
სუნთქვა მძინარე რაინდთა აბიბინებდა ბალახსა.
გართხმულან მწვანე ბალახში ზვიადნი, ~~მხარ-ბეჭიანნი~~;
ზოგი ლომია ლომგული, ზოგიც ვეფხია ბწკლიანი.
ერთი-ღა დადის ბანაკში, ეს, ალბათ, ირაკლი არი...
აქა-იქ ცეცხლი ანთია, თოფზე მიკრულან გუშაგნი,
სთვლემენ ცხენები, მორთულნი ლამაზ უნაგირ-უზანგით.
შორს კლდეში ჭოტი გაჰკივის, მდინარე მიდის დუდუნით,
ხმიანი ხვრინვა გაისმის, თოხარიკების ფრუტუნი.
გადალეწილან შუბები... დროშები ჩამოძენძილან...
წუთით გატრუნულ ქარიშხალს ცხენის ფაფარში ეძინა.
იქნებ სიზმარი გვესიზმრა, იქნება არის ზღაპარი,
ვით შეიკედლებს ქარიშხალს ფიცხელი ცხენის ფაფარი?
ყური დაუგდეთ, ასპინძის ადგილის დედა ჩურჩულობს,
თუ როგორ გავუმასპინძლდით, როგორ გავრეკეთ ურჯულო.

2.

გართხმულან მწვანე ბალახში მაღალნი, ~~მხარ-ბეჭიანნი~~;
ზოგი ლომია ლომგული, ზოგიც ვეფხია ბწკლიანი.
ერთი-ღა დადის ბანაკში, ეს, ალბათ, ირაკლი არი...
. . . .

სმენად ქცეულან მეფის წინ ალაბაბა და ხუდია,
ნეტავ, რა უნდა მეფესა, გულში რა ცეცხლი უნთია!
— ცუდი იღბალი გვიღიმის, უომრად გავისრისებით,

თუ არ დავხერხეთ ამაღამ ასპინძის ხიდის ისრები,
რომ მტრის მაშველი ჯარები ვერ გადმოვიდნენ ხიდზედა.
რაღა მაშველი სჭირდებათ, ბევრნი არიან ისედაც.
ამაღამ ხერხი ვიხმაროთ, ხვალისთვის ხმალი ვინებოთ,
აბა, გაფრინდით, სამშობლოს დროშა გფარავდეთ, შვილებო!
აჩრდილებივით მიდიან ალაბაბა და ხუდია,
ალბათ, იმიტომ არ სჩანან, უჩინ-მაჩინის ქუდი აქვთ.
გარშემო ისევ ულრანი ღამეა ჩამოძენძილი—
ძილ-ფხიზლად სძინავთ ვაჟკაცებს, ღელავს ულვაშთა ჯეჯილი.
ყური დაუგდეთ, ასპინძის ადგილის დედა ჩურჩულობს,
თუ როგორ გავუმასპინძლდით, როგორ გავრეკეთ ურჯულო.

3.

ინათა... ცისკრის ვარსკვლავის ბრწყინვამ წყვდიადი გარიყა,
ატოტდნენ თეთრი ცხენები — გამოელვიძა ქარიშხალს.
გაშალეს ძუა-ფაფარი, კორიანტელი დაირხა...
სინამდვილეში ზღაპარი ასე ახდება ხანდისხან.
მოიგდეს თეთრი ნაბდები, მიუხარიათ მხარი-მხარ,
ქართველო მამულიშვილო, ხელი ვადაზე გაიკარ!
მტერი ასპინძის სიმაგრეს შემოესია სერიდან,
წინა რიგებში მიგელავს პატარა კახი ცხენითა...
შეხვდება კოხტა ბელადსა, ხმალდახმალ გამოიტაცებს,
ტყვიას დაახლის ბეჭებში, უსულოდ დასცემს მიწაზე;
ხმალი წუნკლებსო, შესძახებს, რაზმებში გადავარდება, —
ასე სჩვევია ცხენდაცხენ ქარიშხალს განავარდება.
ასეთ ღელვაზე საკვირველს იტყოდნენ მამა-პაპანი:
— ზღვა როცა გაიფოფრება, ზეცაში ავა ფაფარი.

4.

ჰკაფეს და ჰკაფეს ქართველთა, ვიდრე ჰყოფნიდათ ხმლის სისქე...
შეშინებულმა მტრის ჯარმა პირი იბრუნა ხიდისკენ.
ხიდი რომ არი, ხიდიც კი, ომში ხანდახან ხუნდია,
განა ამაოდ იღწვოდა ბორჩალოელი ხუდია!
ყური დაუგდეთ, გრძნეული ადგილის დედა ჩურჩულობს:
წყალმა წაიღო წყეული შემოსეული ურჯულო.

~~[illegible]~~

ბასიანის ბრძოლა

~~/ისტორიული ბალადა/~~

~~„ჩვენი სამშობლოს, ჩვენი ხალხის ღირსების, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლო- ბისათვის [illegible] ბრძოლებში [illegible] [illegible] ჩვენი [illegible]“.~~

~~„[illegible]“ [illegible]~~

1.

[illegible]

~~[illegible]~~ გამორჩენილი.

ნუქარდინს გამოეგზავნა თამარისათვის წერილი.

ენისგანთქმელს, უკადრისს იწერებოდა მუხთალი:-

„მე იკონიის სასულთნოს სახელოვანი სულთანი

გამცნობ ქართველთა მეფესა, /მეფეთა გადამჯეგელი/,

რომ დედაკაცი ყოველი არის შენსავით რეგვენი.

იქამდე როგორ ამაღლდი, ან ისე როგორ გალაღდი,

რომ დღეს სუყველა გმორჩილებს, ვისაც მონებდი მანამდე,

რომ ქვეყანაზე გაისმის შენი ჯარების გნიასი.

ღამის სირცხვილით დავიწვათ-თავზე გვაზიხარ დიაცი.

ან რა უფლებით გაბედე ხელში იმ ხმალის დაჭერა,

რომელიც დიდმა ალლახმა მარტოდენ ჩვენთვის გაჭედა,

მარტოდენ ჩვენთვის გაჭედა და ერთ იქნება ასეიცო,

რომ იმით ქრისტიანებმა მუსულმანები გასწყვიტონ.

მუსულმანები გასწყვიტონ და პირჯვრის გადასახვამდე

აჰკრიფონ გაუგონარი ბეგარა-გადასახადი.

ჰოდა, რადგანაც საკუთარ ბუნაგშიც აღარ რჩებები,
ახლა მე შენზე მოვდივარ ჩემის მამაცი მხედრებით,
გამომიწვრთნია ომისთვის მშვიდობას შეუჩვეველნი.
წინ მანქანები მომიძღვის სიმაგრეების მნგრეველი.
უნდა იმგვარად დავლეწოთ თქვენთა ციხეთა ბურჯები,
რომ ხორნაბუჯში ხორნაბუჯს ეძებდეს ხორნაბუჯელი.
რომ დაგავიწყდეთ მარადის ლახვარ-მახვილის ალება,
რომ მზეს კვლავ ვეღარ შესცინონ ქართულმა ბაირაღებმა.
მაგრამ უკბილო დიაცთ, თუ ჩემი ჯარის მოსვლამდე
შენს რჯულს უარჰყოფ, რომელსაც მუდამ დიდებით ჰმოსავდი,
მაჰმადიანი გახდები, [illegible] გამოცხადდები,
შეგიწყალებ და შეგინდობ, სულაც არ გაგიცხარდები.
ეს მხოლოდ შენთვის ლამაზო, სხვას არვის ვაძლევ არჩევანს,
ისე დავანგრევ ქვეყანას მოსარობელიც აღარ დარჩება" —

2.

ცას ჰგავდა ვარსკვლავიანსა სამეფო სახლის თავანი;
ცახცხზე დიდბუნებოვანი შეუნოდა მეფე თამარი.
სულთანის გამოგზავნილი ხელში ეჭირა წერილი —
დიდი ცრიალი მინდორი ცხენთაგან გადათელილი.
წინ ეღჩი იდგა დაღლილი მგზავრობის დავიდარაბით.
[სარკმლიდან სჩანდა, ეზოში ლომებს აჭმევდა არაბი]
[illegible] დუმილით დუმდა დიადი დარბაზი.
წითელი ოქრო გიზგიზდა, თუ ზღაპრად თქმული ალმასი!
მდიდრულ კედლებზე ელავდა ინდოეთი და ელადა
და სპარსეთი არაბეთისა ცეცხლის ალივით ელავდა...
ეს ნაკადული ნანახობს, თუ ცანა ნათავთავარი! —
სულთანის წერილს კითხულობს შუბლშეჭმუხნილი თამარი.
— ნეტავი დოსვე მიბრძანოს ურჯულოებზე თარეში, —

8.

ფიქრობს მხარგრძელი და თავის პატრონს შეჰყურებს თვალებში.
მიწყდა ხმა ნაკადულისა – მეფემ გადახედა წვრილი
და ელჩისაკენ მობრუნდა შველივით ყელმოღერილი:
– სხვას კიდევ რაღას გვიბრძანებს სახელოვანი ნუქარდინ,
ჯერ არც კი ამხედრებულა, ქვეყანა შეძრა მუქარით.
– ხვალ, ესეც შემოგითვალათ, თუ რჯულს დასთმობს თამარი
შეგვინდოთ, ცოლად შევირთო, ვუბოძო საქმრო ქამარი,
მაგრამ თუ ასე არ იზამს, ძვირი ყოფილა თავისა.
რჯულს ძალით შევაცვლევინებ და მერე ხასად დავისვამ"–...
სისხლი მოაწვა მხარგრძელსა, გული ქარცეცხლით აევსო,
ერთი ხმამაღლა შეჰკივლა,– რა სიცრუით ხნამღავ ჰაერსო,–
და პატრონივით ენაბილწს სილა გააწნა ისეთი,
გონდაკარგული დაასკდა იატაკს ეშმაკისფერით.
წარბები შეჰკრა თამარმა – რად მოეპყარით უშვერად,–
– თავსაც მოვჭრიდი მეფევ, მაგრამ ელჩობამ უშველა.
რაინდი, მეფის ძვირისმთქმელს, ბევრს როდი ალაპარაკებს,–
დილეგში ჩაიყვანეთ, კუშტად უბრძანა არაბებს.
ფეხზე წამოდგა მნათობი – მეფეთა მეფე თამარი.
ამირსპასალარს მიმართა:– "საშინელი გვაქვს მთავარი,
მტრის [illegible] დაბვედრა ნუ გვეგონება ადვილი,
ამაღამვე მოვაწყოთ დიდებულების თათბირი.
გადაწყდეს ხვალ ჯარს ვენდოთ, თუ ქუდზე კაცი შევყარეთ,
რომ თურქმა ძმთისულმა ბოლოს ვერ დაიკვეხაოს,
თორემ ცეცხლწამოდებული ქვეყანას საფრთხეს უქადის,
გმირულად, მამაპაპურად დავხვდეთ სისხლისმსმელ ნუქარდინს".
– ნება შენია მეფევ,– დინჯად ეტყოდა მხარგრძელი,–
თუ მოსწყურდა, ამ ქვეყანად ურჩად ველად გავძღერ,
დარბაზის ერი მოვიხმოთ და ასჯერ განსჯილ ბრძანებით
ბრძოლის ველისკენ ვაფრინოთ ჩვენი სამშობლოს ჯარები.

ომი უნდოდა მზარჩენელს — ჯაჭვის შერწყმის მოწყობა,
ვაჟკაცსა სახელიანსა ისე არ დაედგომება...
წინ ჩაუქროლეს განელილმა, გაციებულმა ომებმა.
ეზოში შარბაწნებივით დაიღრიალეს ლომებმა.

ვ.

ვინც კი იარაღს აცარიებს, გულითადია მტრისა,
ვინც ღირსად გორგასლიანისა დაუჩოქა და შეჰფიცა
ძველი ლაშქარში, ვაჟკაცი ერთგული ვინც გვეგულება
იმსხვერპლეს და გადასწყვიტეს მტერმა და დაღლილებმა.
არამ შინა რჩეული ქამბორბნენ მთას ნარჩენს|
დაჯდა თამარი და სულთანს ასე მისწერა პასუხად:
–"რა გიოჟვამს, რა მოგიწერავს, რას შემართები მოიმედან
ჭყუილუბრალოდ ყიდს მწამებ, ალბათ სისხლისღვრა მოგინდა,
ალბათ სისხლისღვრა მოგინდა, თორემ მაშ რისთვის ისურვე,
რომ მოგემატა ასეთი უმაგალითო სიყრუვე.
პოი, უგუნურო ნუქარდინ, წინ მიდევს შენი ბარათი.
მოსვლას მიბრძანებ კაცუჭამია ჯალათი...
მოვდივარ, მაგრამ სხვაგვარად, თავად გაიგე და მიხვდი,
მოვდივარ ჩემის ლაშქრითა, თუ ვაჟკაცი ხარ დამიხვდი.
მოვდივარ შენს დასახვედრად თავდადასხმულო, თავნებავ,
დაგამარცხებ და დაგიცხრობ მაგ უშნო ამპარტავნებას.

. . . .

მერე მსახურებს უბრძანა სასწრაფოდ ... ეთ,
შემოიყვანეს, დილეგში ლამენათევი, ულმერთო.
უცხო სამოსით შემოსეს მაგს მეჯლიში ...
და სიამაყით გადასცეს მას საპასუხო ბარათი.
ძღვნებად დაასაჩუქრეს, სხვას ... იმედი.
ფეხმარდი ლაფშა მიართვეს, წავიდა ტილის დღეებით.

მიმქრალდა ოქრო და ვერცხლი, თვლები და მარგალიტები
და ყბაზე დამლა - წვერგრძელის კელემცრის ხიმხო თითები.

4.

შეკრიბა სრულიად, სამეფო ხმა, იმერთა და ამერთა.
ზღვის ფსკერზე - ქვიშას, ზეცაში - ვარსკვლავებს გადაამეტა.
ერთ ძლიერ ულოდ შეკრული დაუშლელ-განუფანტავი-
ქართველი მამულიშვილი ნიკოფსით დარუბანდამდე.
კარები ოვსთა, ყივჩაღთა , კასთა და ჭერთა გულადთა-
ურჩმანეთს დამორჩილებული, ფიცვერცხლნაჭამი ძმურადა.
ქართლის, მესხეთის, სომხითის ველები მარხამ-მარხამი.
ჭანელნი, ცათელები, მაჟამ-კლარჯები და აფხაზნი.
ფშავნი და მთიულნი ლაზები, სვანები ბუმბერაზები
და რაჭა-თაკვერ-არგვეთის მამაცი სუმბერიანები.
ამოწყდნენ, ამოხოცდნენ, როგორც მტრები არაქსის
და მტკვრის ირგვლივ მოგროვდნენ ვარძიის ციხე-ქალაქში.
მერე მ ფრთებგაშლილი სამეფო დროშა გაშალა
და საქართველოს უძლეველ ჯარს დაუწყო გზა-შარა.
თავად კი ლურჯა-კურთხევით ქალაქ ოძრახეს წავიდა,
თავს დაჰნათოდა სულმნათხა მაისის და ვარსკვლავეთა.

5.

ერთ შესანიშნავ კვირადღეს ლაშქარი რჩხ მიმავალი:-
წინ მიუძღოდა ხოსრანი - ვაჟკაცი ჰაერთვანი.
ხოსრანის გვერდით მიჩქერმი წვერგრძელი განგაგყვირდებდათ.
იქვე ნახავდით შალვა და ივანე ახალციხელთა.
უკან მორიდით მოსილი ძისწეველნი ჯარის მეთაურნი,
ნება-ნებაზე მიმქრობნენ ქართველი ჯარის შვილები.

მ.

ყველა გულმარისიანი, ერთიც კი არა ჯაბანი.
ცხენთა და კაცთა სიმრავლით იბნძრებოდა მთა-ბარი.

ნ.

- სიცყვა და საქმე ერთი მაქვს, ჩვეული არ ვარ ცრუ ქადილს, -
ეთქვა რა, თავის მხედრობა წამოეყვანა ნუქარდინს.
ბასიანს იდგა ბანაკად, რიცხვით რამდენი ვინ იცის,
იდგა და გასალაშქრებლად ემზადებოდა დილისთვის...
დილაც გათენდა და თეთრად კარვებზე დაჯდნენ ნისლები,
ჯერ კიდევ სძინავს სულთანსა თავისი დარბაისლებით.
გალაღებულა უგნური, რა დრო მოელის არა სჯის.
კარვების არე-მარეში ერთიც არ ფხიზლობს დარაჯი.
ქართული ჯარის სარდლებმა მარჯვე შემთხვევა იხელთეს
და ცხენოსანი ლაშქრით მწყობრად დაიძრნენ იქითკენ.
[illegible] წყნარად ვიდოდნენ, მოკლედ იჭერდნენ ალვირთა,
მაგრამ, როდესაც სულთანის ბანაკში კაცი აყვირდა:-
„წამოდექით მხედრებო, სპა დაგვესხათ ურიცხვი,"-
სოსლანმა ჯარებს მიმართა:- „სამშობლო ქვეყნის გულისთვის,"
ხმალი იშიშვლა, ლაშქარში გადაერია ქვეგული.
ცეცხლს ჰკრიდა ბუნჯგალ-ბუნჯგალსა მისი ფოლადის ფრანგული.
ცალკერძ მხარგრძელმა დასჭექა, ცალკერძ თორელმა დასძახა
და გულმკერდგახურებული მტერს მიეხალნენ მხარდამხარ.
წამოიშალა სულთანის ბანაკი ყიებ-ყხლებით.
შეირყევს ისარ-კაპარჭი, შეათამაშეს ცხენები.
მეუზახნეს და შეიბნენ, ომი სად თქმულა ასეთი -
ილეწებოდა ფოლადი, უჭედელი და ნაჭედი.
დასცხეს ერთმანეთს ისრები და წაუშინეს ნათები.
- ჩაფხუცი ჩამოინიე, თორემ უმრავ ნახდები, —
გასძახა ახალციხელმა შალვამ თავის ძმას ივანეს,
როცა სულთანის კაცები გაცოფებულნი მივარდნენ,
მაგრამ ხმლის ორი ელვა და დაეცნენ მოძალადენი.

9.

სისხლის მდინარეში წაიღო მათი ფარ-მუზარადები.
კალთამდე ჩამოფხრიწეს შალვას ავაზას ტყავ-კაბა,
როცა ძმის მისაშველებლად ცხენ-კაცთა ტევრი გაჰკაფა.
ომი გაგრძელდა...

გაძნელდა...

ფოლადს სცვიოდა ცალები.
ამოიხაფრა ჭაური ნამსხვრევი შუბის ტარებით,
მოითარეშა სიკვდილმა სიცოცხლის გასავისები.
ყოველი მხრისკენ აფრინა სისხლით დამთვრალი ისრები.
აგერ, შეიბნენ ორ-ორნი -

ურთიერთს აბეთქეს მოროლი.
ეგერ ვეფხივით გაქანდა მხედარი შეურიგალი.
მას ასათიძე გრიგოლი შემოხვდა როგორც გრიგალი.
წელში გაუჩქო მახვილი, ~~[illegible]~~ "ვაჰკ ღაღამ" იძახდა.
ცეცხლწაკიდებულ გორაკზე

დასცა იბრძოდა ყიჟილითა.
წამოიშალენ ცალლებად მძვინვარე სისხლის ღვარები
და გაიტაცეს ცხენდაცხენ ივანე ციხისჯვარელი.
დაინახეს რომ რაინდს გზა-კვალი გაუცვალდა
ალმართეს იქყევისები მათ თურქთა ჩაფხუტიანთა.
ერთმა ახმახმა მორიდან ისრით გაუპო გმირს წარბი,
მაგრამ მიუხტა ივანე გასაოცარი სისწრაფით
და ისე დაჰკრა კეფაზე ხანჯალი გაულუნველი,
რომ ტვინი მისი ჰაერში ავარდა როგორც ღრუბელი.
და მერე, როცა მკლავმარდი წამოიშველა გაგელი
ერთად ეკვეთნენ უკეთურთ მამულის მოამაგენი.
მუსრეს და მუსრი გაავლეს... მოკლულთა დადგა ჯებირი,
მაინც ვერ გაძლა ბრძოლითა მარჯვენა ნარბგარეხილი.

ომი გაგრძელდა...

გაძნელდა...

ჭენებით განახელები,

წინმბრძოლ სპასალარ-სპასპეტთა ყველას მოუკლეს ცხენები.

დაიქვეითეს მაშინვე სხვა დანარჩენმა ვაჟებმა

და სარდლებს გვერდში დაუდგნენ რიგების გასაკაჟებლად.

- ცხენოსნებო, ისმინეთ, ეს მე გიბრძანებთ თვითეულს,

მარცხენა მხრისკენ მობრუნდით, უწიეთ დაქვეითებულთ,-

ბრძანა სოსლანმა და ჯარი მოაცრიალა მხარმარცხნივ,-

- ქვეითნო, მარჯვნივ სასწრაფოდ, თორემ უომრად დაემარცხ-დით

ხმა მიაწვდინა მხარგრძელმა არევ-დარეულ ქვეითთა,

ჯარი ერთ ხაზზე გაეწყო და ომი ისევ შენივთდა.

ისევ შეიქნა მტრის თავზე ფრიანი ხმლების ჯახება,

შეშინებულმა სულთანმა იკადრა უკან დახევა.

ისევ მიუმართეს სარდლებმა მრავალგზის ნაცად ჯევარდნებს

და წყობილის ლაშქარში ისე გულდაგულ შევარდნენ,

გასკდა მტრის ჯარის სიმრავლე, მტვრის ბუქი დადგა სვეტებად,

გაუგონარი რამ იყო უკანასკნელი შეტევა!

ბევრს ვაჟკაცს გადაეფარა წყვდიადი შავი სამარის,

სირცხვილნაჭამმა სულთანმა მოჰკურცხლა თავის ამალით.

უკან დაედევნენ ქართველნი, კაფვით, ხანჯლების კისკასით:-

მეორედ ალან გაბედით შემოჭრა ქართლის ჭიშკარში.

7.

გათავდა ომი თუ არა ერთად შეგროვდნენ ჯარები,

მხრებზე შეუწოდათ მშეილდები და შუბებზე ნახანჯლარები.

მკვდრებით მოფენილ მინდორზე სიო არ ჰქროდა არსაით.

მუზარადი და ჩაჩქანი ეყარა რიყის ქვასავით.

დ.

ზოგან მოსჩანდა მხედარი ხმლით გაკვეთილი ტრადა,
ზოგან დაჭრილი კვნესოდა და სისხლის ღვარი ბოლავდა.
როგორც ტყე შემოდგომისა ფოთლის ყვითელი ფოჩებით
იდგნენ ხელჩართულ ბრძოლაში ნაალაფარი დროშები.
– მალემსრბოლიო! –

მხარგრძელმა მხედრებმა მხარგრძელს შესძახეს
და ერთი რჩეულთაგანი

გაქანდა

ოძრახ ესაკუნ.

ჯარის წინ სახელოვანი სარდლობაც გამობრძანდა.
გახსნეს შეკრული თვალ-წარბი, ფარებს დაეყრდნენ ზვიადად
წინ გადაშლილად საკუთარ მარჯვენით ნაპარცხევი,
მზეზე ელავდნენ ლომკაცთა ფოლადის ჩაბალახები.
ჯერ ხან იყო, ხან არა... გამოემდნენ გაკვირვებულთა-
არწივთა გუნდი აფრინდა არაქსის ნაპირებიდან.
ჯერ გაჰკრეს, გაინავარდეს, მზის შუქში გადერნა[illegible]
და მერე მსხვილი ქანცებით მხრებზე დაასხდნენ რა[illegible]
ამირანივით მოსჩანდა მუშამდიან ცოლებში
ძლიერად მბრძოლი შებრძოლი მაცონ-მაცრონი ლოცვისა.
თამარის თანამეცხედრე, თვით ზედა გვირგვინოსანი
მერდაგზე იჯდა ბექჩრცელი, შიშეული ხოხლანი
და გაშლილა ლაჯვარდში ისე ვით ლომის თათები,
გორგასლიანი ალამი – ვაჟკაცთა თავშესაფარი.
ჯარი ძველ ლაშქრულს მღეროდა, ებანებოდა ტყე-ველი
და საქართველო იდგა ვით მთელი შეურყეველი.

———

~~ნ. [illegible]~~ძხბე.

მანანა ორბელიანის საფლავზე

შენ [illegible], შავთვალავ [?] [illegible]
[illegible]

შენი [illegible]
[illegible]

მინდა რომ შენებრ [illegible]
[illegible]
მინდა, რომ შენებრ [illegible]

[illegible]
შენი [illegible]

შენსავით [illegible]
[illegible]
[illegible]

შენ [illegible]
ჩემი [?] [illegible]
[illegible]

———.———

ნადირობის შემდეგ

გაშეშული კამეჩების ტყავით დაიღალნენ,
დახოცეს ყვირილ და ყეფით ნადირი.
და მერე, როცა ღელე-ღელეთ გაიყარა
ლამის გასათოვი შემოხვეულ ადგილი.

თეთრ ტენებში მოხადეს ავაზას ტყავები
და მასზე დააწყეს ლამაზად თავები
ირმების,
ჯიხვების,
ჩხვების,
დათვების —

სიცოცხლის რომ ეშხიანობენ სისხლიან თვალებით
და როცა მთვარე ტყეზე გადიოდა
სანთლით ანთო ლეკვის დაძახებმა:
— ვცხოვრობთ იყოს ეს წმინდა ადგილი,
გვისმით ყმუილი მოუსვენარი ნადირის.
— ვცხოვრობდეთ იყოს, — აღმოხდათ თავებს, —

ნაპირთან ლოყაცუხის სახლი გვეძახიან!

და ყოფა ტყვიერთა წყლებზე ქარიშხა:

— ვინ მოსკვლის,

ვინ სტყორცნის ჩვენზე ქარიშხალს,

— ვინ დასტყორცნის ჩვენზე მღვრიანად?!...

— მანქანის ჭერით ლოცვან დარისხა.

ლოდში თავადუდის გდარჩილდებოდა

ნაპირებთან მოუძახებენ შვანაპრიანდა.

ყოლთავზე სალოცავი ქარისკა ეჩმაურად,

(მის თავის დაუძმოს ირგებს აჩქარდა)

— ლოდის ქაცლოვანის იმ თავდან შეხედვა,

თეთრეთი ყინვით სალურბის, სალურჯვე.

— ქვეს ჩვეთი ეგდრუბსეე ლოჩხუმის თავება

ჩვენ კრეკე, ტირიფის საჩხავეში ჩაკვდება,

ქინძი დაბლოკილი და ლოძში დაქვეს

მაგისტის ფეჩხით ჩამ ქისხსნი წვიმას, —

სიკვა ეს და მარტყლი შეჩვია ისა

[illegible]

[illegible]
[illegible]
და [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
— [illegible] ჩვენს [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
და [illegible]

— ჩვენი [illegible] და ჩვენი [illegible]
[illegible]

[illegible]

ომონიკე მთავარი.

წყუ ძა [illegible], დანიწვნეს და დაასრდნეს
ხევში სიმინდის [illegible] მთვარეულნი
და ენისა [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

—— · ——

სულ 27 გვ.

13 გვერდი — ხელნაწერი, [illegible]

14 გვერდი — მანქანაზე ნაბეჭდი, [illegible] და შესწორებული
ნაწერი ([illegible])
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]